

GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

Raport z cyklu kontrolnego
przeprowadzonego przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska, pn.
Kontrole podmiotów prowadzących produkcję rolną, a w szczególności
podmiotów, które w bezpośrednim sąsiedztwie wód powierzchniowych
przechowują lub stosują nawozy naturalne, pod kątem oceny, w tym na
podstawie wyników pomiarów jakości wód powierzchniowych zleczanych
w trakcie kontroli do Centralnego Laboratorium Badawczego Głównego
Inspektoratu Ochrony Środowiska, czy prowadzona działalność rolnicza
powoduje zanieczyszczenie wód azotanami.

AKCEPTUJĘ

Joanna Piekutowska

Główny Inspektor
Ochrony Środowiska

/ – podpisany cyfrowo/

lipiec | 2024 r.

Opracowano w Departamencie Inspekcji
Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

Spis treści

Pojęcia	4
STRESZCZENIE	6
1. WSTĘP	7
2. STAN PRAWNY	7
3. CEL I ZAKRES KONTROLI PRZEPROWADZONYCH W RAMACH CYKLU	8
4. OMÓWIENIE WYNIKÓW PRZEPROWADZONEGO CYKLU KONTROLNEGO	9
4.1 Liczba przeprowadzonych kontroli	9
4.2 Liczba skontrolowanych podmiotów, u których przechowywano nawozy naturalne.....	10
4.2.1 Liczba skontrolowanych podmiotów, u których przechowywano nawozy naturalne i stwierdzono naruszenia	11
4.2.2 Nieprawidłowości dotyczące przechowywania nawozów naturalnych.....	13
4.3 Liczba skontrolowanych podmiotów, u których stosuje się nawozy na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych	14
4.3.1 Nieprawidłowości w zakresie stosowania nawozów	15
4.3.2. Naruszenia dotyczące stosowania nawozów w pobliżu wód oraz inne	17
4.4 Liczba kontroli z pobraniem do badań próbek wód powierzchniowych	18
4.4.1 Wpływ stosowania lub przechowywania nawozów na wody powierzchniowe	19
5. WNIOSKI.....	23
6. SPOSÓB WYKORZYSTANIA MATERIAŁU	24
7. MATERIAŁY WYKORZYSTANE DO RAPORTU	24

Pojęcia

IOŚ – Inspekcja Ochrony Środowiska;

GIOŚ – Główny Inspektor Ochrony Środowiska /Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

CLB GIOŚ- Centralne Laboratorium Badawcze Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

WIOŚ–Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska/Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska;

dyrektywa azotanowa – dyrektywa Rady (91/676/EWG) z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. U. UE. L. 1991. 375. 1 z dnia 1991.12.31);

ustawa Prawo wodne – ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2023 r. poz. 1478, z późn. zm.);

Program działań z 2023 r. - rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz. U. poz. 244);

Program działań z 2020 r. - rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz. U. poz. 243);

Program działań z 2018 r. - rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz. U. poz. 1339);

ustawa IOŚ – ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 425);

nawozy (w rozumieniu ustawy Prawo wodne) - każda substancja zawierająca związek azotu lub związki azotu rolniczo wykorzystywana w celu zwiększenia wzrostu roślinności, a także odchody zwierzęce, pozostałości z gospodarstw rybackich oraz osady ściekowe;

nawozy naturalne (w rozumieniu ustawy Prawo wodne) - nawozy pochodzące od zwierząt gospodarskich - obornik, gnojówka, gnojowica, pomiot ptasi, przeznaczone do rolniczego wykorzystania, w tym również w formie przetworzonej;

nawóz naturalny płynny (w rozumieniu ustawy Prawo wodne): gnojowica (mieszanina kału i moczu zwierząt z domieszką wody), gnojówka (odciek z obornika - przefermentowany mocz zwierząt);

nawóz naturalny stały (w rozumieniu ustawy Prawo wodne): obornik (mieszanina kału i moczu zwierząt wraz ze ściółką, w szczególności słomą, trocinami lub korą), pomiot ptasi (odchody drobiu z bezściółowego systemu utrzymywania zwierząt gospodarskich);

nawozy mineralne (w rozumieniu ustawy o nawozach i nawożeniu) - niebędące produktami nawozowymi UE nawozy nieorganiczne, produkowane w drodze przemian chemicznych, fizycznych lub przerobu surowców mineralnych, w tym wapno nawozowe, do którego zalicza się wapno nawozowe zawierające magnez, a także niektóre nawozy pochodzenia organicznego;

nawozy organiczne (w rozumieniu ustawy o nawozach i nawożeniu) - niebędące produktami nawozowymi UE nawozy wyprodukowane z substancji organicznej lub z mieszanin substancji organicznych, w tym komposty, a także komposty wyprodukowane z wykorzystaniem dżdżownic;

nawozy organiczno-mineralne (w rozumieniu ustawy o nawozach i nawożeniu) - niebędące produktami nawozowymi UE mieszaniny nawozów mineralnych i organicznych;

nawozy azotowe mineralne (w rozumieniu Programu działań) – nawozy produkowane z kopalin lub wytwarzane w procesie syntezy, których jednym ze składników jest azot;

odchody zwierzęce (w rozumieniu ustawy Prawo wodne) - wszelkie odchody wydalone przez zwierzęta gospodarskie lub mieszaninę ściółki i odchodów wydalanych przez te zwierzęta, także w formie przetworzonej;

miejsce do przechowywania nawozów naturalnych (w rozumieniu Programu działań)– zbiorniki na płynne nawozy naturalne (gnojówkę lub gnojowicę), płytę ze zbiornikiem na odciek i instalacją odprowadzającą odciek z płyty do zbiornika lub inne miejsce przechowywania obornika lub pomiotu ptasiego specjalnie przygotowane w tym celu z materiałów szczelnych i nieprzepuszczalnych, zabezpieczających przed przedostawaniem się odcieków do wód lub gruntu;

rozporządzenie klasyfikacyjne - rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1475, z późn. zm.).

STRESZCZENIE

Niniejszy raport sporządzono na podstawie danych przedłożonych przez Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Środowiska, pozyskanych podczas kontroli przeprowadzonych w 2023 r. w ramach cyklu kontrolnego, którego przedmiotem była *kontrola podmiotów prowadzących produkcję rolną, a w szczególności podmiotów, które w bezpośrednim sąsiedztwie wód powierzchniowych przechowują lub stosują nawozy naturalne, pod kątem oceny, w tym na podstawie wyników pomiarów jakości wód powierzchniowych zlecanych w trakcie kontroli do CLB GIOŚ, czy prowadzona działalność rolnicza powoduje zanieczyszczenie wód azotanami.*

W ramach cyklu dokonano oceny przestrzegania przez skontrolowane podmioty wymagań stosowania nawozów i przechowywania nawozów naturalnych zarówno w gospodarstwach, jak i w pobliżu wód powierzchniowych.

Podczas cyklu kontrolnego WIOŚ w skali kraju skontrolowali łącznie 1 369 podmiotów prowadzących produkcję rolną, w tym działły specjalne produkcji rolnej oraz działalność, w ramach której są przechowywane nawozy naturalne lub stosowane nawozy.

Na podstawie przekazanych przez WIOŚ danych zebranych w ramach cyklu kontrolnego ustalono, że spośród skontrolowanych 1369 podmiotów:

- 897 z 1369 podmiotów (65,52%) przechowywało nawozy naturalne w gospodarstwie;
- 121 z 1369 podmiotów (8,84%) przechowywało nawozy naturalne w pobliżu wód powierzchniowych;
- 351 z 1369 podmiotów (25,64%) w ogóle nie przechowywało nawozów naturalnych na terenie gospodarstwa;
- 90 z 897 podmiotów (10,03%) nieprawidłowo przechowywało nawozy naturalne w gospodarstwie;
- 12 z 121 podmiotów (9,92%) nieprawidłowo przechowywało nawozy naturalne w pobliżu wód powierzchniowych;
- 367 z 1369 podmiotów (26,81%) stosowało nawozy naturalne na gruntach w pobliżu wód powierzchniowych;
- 27 z 367 podmiotów (7,36%) nieprawidłowo stosowało nawozy naturalne w pobliżu wód powierzchniowych;
- u 30 z 1369 (2,19%) podmiotów stwierdzono inne nieprawidłowości dotyczące stosowania nawozów niż ich nieprawidłowe stosowanie w pobliżu wód powierzchniowych;
- w 366 z 1369 (26,73%) kontroli wykonanych w ramach cyklu kontrolnego WIOŚ zlecił do CLB GIOŚ pobór próbek wód powierzchniowych do badań (powyżej i poniżej miejsc przechowywania/stosowania nawozów). W 6 z 366 (1,64%) przypadków wykazano negatywny wpływ przechowywania nawozów naturalnych na wody powierzchniowe oraz w 2 z 366 (0,55%) przypadków wykazano negatywny wpływ stosowania nawozów naturalnych na wody powierzchniowe.

1. WSTĘP

Wprowadzanie do środowiska dużych ilości azotanów poprzez niewłaściwe gospodarowanie nawozami przez podmioty, które stosują nawozy lub przechowują nawozy naturalne powoduje zwiększone przedostawanie się związków azotu do wód. Skutkiem nadmiernej ilości azotu trafiającego za pomocą spływu powierzchniowego (przemieszczanie związków azotu, fosforu i innych substancji, które uległy rozpuszczeniu w spływającej wodzie) do wód jest ich zanieczyszczenie i eutrofizacja, czyli proces wzbogacania zbiorników wodnych w azot i fosfor.

W opracowanym przez GIOŚ dokumencie pn. *Ogólne kierunki działania Inspekcji Ochrony Środowiska w latach 2021-2025 (z perspektywą do 2030 r.)* z 26 listopada 2020 r. jako najważniejsze cele do osiągnięcia do 2025 r. (rozdział II) w zakresie *Poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych, Morza Bałtyckiego oraz gospodarowania zasobami wodnymi* (pkt 2) zostały wymienione m.in. kontrole podmiotów prowadzących produkcję rolną oraz działalność, w ramach której są przechowywane nawozy naturalne lub stosowane nawozy.

W związku z powyższym realizując ww. założenia oraz zadania ustawowe, w *Wytycznych do planowania działalności organów Inspekcji Ochrony Środowiska w 2023 r.*, jako jedno z priorytetowych zadań w działalności kontrolnej dla organów Inspekcji Ochrony Środowiska przewidziano do realizacji w 2023 r. cykl kontrolny obejmujący podmioty prowadzące produkcję rolną, a w szczególności podmioty, które w bezpośrednim sąsiedztwie wód powierzchniowych przechowują nawozy naturalne lub stosują nawozy.

Kontrole podmiotów prowadzących działalność rolniczą, w tym działy specjalne produkcji rolnej oraz działalność, w której są stosowane lub przechowywane nawozy, prowadzone były również poza cyklem kontrolnym, w ramach realizacji ustawowych zadań organów Inspekcji Ochrony Środowiska. Szczegółowe informacje o wszystkich kontrolach zrealizowanych w 2023 r. w tym obszarze, przedstawione są w *Informacji o realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w 2023 r.*

2. STAN PRAWNY

W ogłoszonej w dniu 23 sierpnia 2017 r. ustawie Prawo wodne zaimplementowane zostały regulacje wdrażające do przepisów krajowych wymagania, m.in. dyrektywy azotanowej, poprzez wprowadzenie na terenie całego kraju jednego programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu.

Pierwsze rozporządzenie w sprawie przyjęcia Programu działań z 2018 r. weszło w życie 27 lipca 2018 r. drugie rozporządzenie w sprawie Programu działań z 2020 r. obowiązywało od 15 lutego 2020 r., a od 8 lutego 2023 r. weszło w życie trzecie rozporządzenie w sprawie Programu działań z 2023 r. i jest obecnie obowiązującym. W Programie określone są ograniczenia rolniczego wykorzystania nawozów, w tym rolnicze wykorzystanie nawozów na glebach zamrzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem i warunki rolniczego wykorzystania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych oraz na terenach o dużym nachyleniu, a także okresy nawożenia, warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami, dawki i sposoby nawożenia azotem, jak również sposób dokumentowania realizacji Programu.

Ustawa Prawo wodne od dnia 24 sierpnia 2017 r. nałożyła na właściwe organy Inspekcji Ochrony Środowiska obowiązek kontroli stosowania Programu działań przez podmioty prowadzące działalność rolniczą, w tym działy specjalne produkcji rolnej oraz działalność, w której są stosowane lub przechowywane nawozy. Obowiązek ten został rozszerzony zmianą ustawy Prawo wodne, która weszła w życie od dnia 23 listopada 2019 r. Od tego dnia, na podstawie art. 108 ust. 1 ustawy Prawo wodne, właściwy organ Inspekcji Ochrony Środowiska, którym w świetle art. 17 ust. 2 pkt 2 tej ustawy jest wojewódzki inspektor ochrony środowiska, dokonuje kontroli:

- 1) stosowania programu działań,
- 2) spełnienia obowiązku posiadania planu nawożenia azotem,
- 3) stosowania nawozów zgodnie z planem nawożenia azotem
 - przez podmioty prowadzące produkcję rolną oraz podmioty prowadzące działalność, w ramach której są przechowywane nawozy naturalne lub stosowane nawozy.

Stwierdzone podczas kontroli naruszenia skutkują obowiązkiem wydania przez WIOŚ z urzędu decyzji w, w której organ może:

- 1) nakazać usunięcie w określonym terminie nieprawidłowości stwierdzonych w trakcie kontroli lub
 - 2) ustalić obowiązek uiszczenia opłaty, oraz jej wysokość,
- a decyzje te podlegają natychmiastowemu wykonaniu.

Natomiast w świetle przepisów ustawy Prawo wodne, podmioty prowadzące produkcję rolną oraz działalność, w ramach której są przechowywane nawozy naturalne lub stosowane nawozy, ponoszą opłatę za:

- stosowanie nawozów niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4 lub z planem nawożenia azotem;
- przechowywanie nawozów naturalnych niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4;
- prowadzenie dokumentacji realizacji programu działań niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4 albo za jej brak;
- brak planu nawożenia azotem.

3. CEL I ZAKRES KONTROLI PRZEPROWADZONYCH W RAMACH CYKLU

Celem realizacji tego zadania, o charakterze ogólnokrajowego cyklu kontrolnego, było sprawdzenie, czy działalność rolnicza, w szczególności prowadzona w bezpośrednim sąsiedztwie wód powierzchniowych, powoduje zanieczyszczanie wód azotanami.

Zgodnie z Wytycznymi do planowania działalności organów Inspekcji Ochrony Środowiska w 2023 r., kontrolą należało objąć minimum po 30 podmiotów działających na terenie każdej jednostki organizacyjnej WIOŚ.

Podczas kontroli gospodarstw rolnych, inspektorzy WIOŚ sprawdzali przestrzeganie przepisów Programu działań, w tym m.in.:

- czy nawozy naturalne są przechowywane w gospodarstwie kontrolowanego i w pobliżu wód powierzchniowych,
- czy występują nieprawidłowości w przechowywaniu nawozów naturalnych w gospodarstwie lub w pobliżu wód powierzchniowych,

- czy podmiot stosuje nawozy na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych,
- czy stwierdzono nieprawidłowości w stosowaniu nawozów - dotyczące stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych lub inne nieprawidłowości dotyczące stosowania.

CLB GIOŚ, na zlecenie WIOŚ, podczas wybranych kontroli pobierało do badań próbki wód powierzchniowych, jeżeli w pobliżu wód były stosowane nawozy lub przechowywane nawozy naturalne. Próbkę do badań pobierane były powyżej oraz poniżej miejsca stosowania nawozów bądź przechowywania nawozów naturalnych, w celu zweryfikowania, czy przechowywanie nawozów naturalnych lub ich stosowanie w pobliżu wód powodowało wpływ na wody powierzchniowe. W pobranych próbkach badano stężenia m.in. azotu amonowego, azotu azotanowego, azotu azotynowego, azotu Kjeldahla, azotu ogólnego, przy czym mogły być badane również inne wskaźniki zanieczyszczeń, jeżeli wg oceny WIOŚ, w okolicznościach danej sprawy zachodziła taka potrzeba.

4. OMÓWIENIE WYNIKÓW PRZEPROWADZONEGO CYKLU KONTROLNEGO

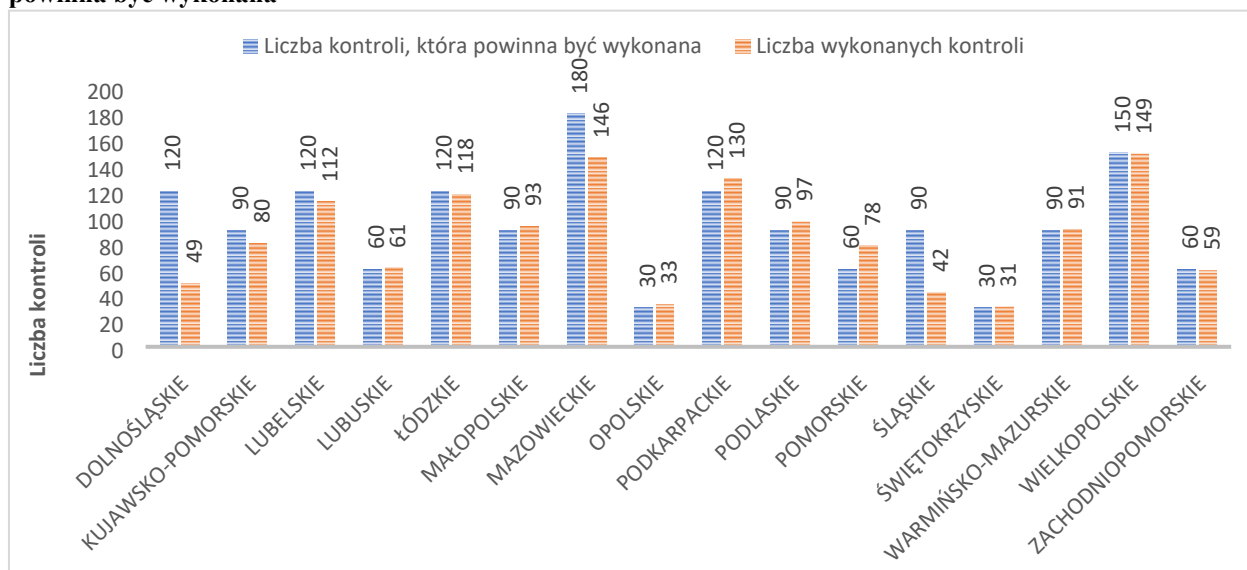
4.1 Liczba przeprowadzonych kontroli

W ramach realizacji cyklu kontrolnego WIOŚ skontrolowali 1369 podmiotów, co w świetle wytycznych o liczbie podmiotów do kontroli oraz liczbie jednostek organizacyjnych WIOŚ w skali kraju, stanowiło 91,27% wymaganych kontroli. Nie wszystkie WIOŚ wykonały wymaganą liczbę kontroli. GIOŚ podejmie działania wyjaśniające w stosunku do WIOŚ, które wykonały najmniejszą liczbę kontroli (w szczególności WIOŚ we Wrocławiu i w Katowicach).

Tabela 1. Zestawienie liczby skontrolowanych podmiotów w poszczególnych województwach

L.p.	Województwo	Liczba jednostek organizacyjnych WIOŚ	Liczba kontroli, która powinna być wykonana	Liczba wykonanych kontroli	% wykonanych kontroli spośród liczby kontroli, która powinna być wykonana
1.	DOLNOŚLĄSKIE	4	120	49	40,83 %
2.	KUJAWSKO-POMORSKIE	3	90	80	88,89 %
3.	LUBELSKIE	4	120	112	93,33 %
4.	LUBUSKIE	2	60	61	101,67 %
5.	ŁÓDZKIE	4	120	118	98,33 %
6.	MAŁOPOLSKIE	3	90	93	103,33 %
7.	MAZOWIECKIE	6	180	146	81,11%
8.	OPOLSKIE	1	30	33	110,00 %
9.	PODKARPACKIE	4	120	130	108,33%
10.	PODLASKIE	3	90	97	107,78%
11.	POMORSKIE	2	60	78	130,00%
12.	ŚLĄSKIE	3	90	42	46,67%
13.	ŚWIĘTOKRZYSKIE	1	30	31	103,33%
14.	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3	90	91	101,11%
15.	WIELKOPOLSKIE	5	150	149	99,33%
16.	ZACHODNIOPOMORSKIE	2	60	59	98,33%
SUMA		50	1500	1369	91,27%

Wykres 1. Graficzne przedstawienie udziału liczby wykonanych kontroli względem liczby kontroli, która powinna być wykonana

4.2 Liczba skontrolowanych podmiotów, które przechowywały nawozy naturalne

Z przedłożonych przez 16 WIOŚ danych wynika, że spośród 1369 skontrolowanych podmiotów 897 (65,52%) przechowywało w gospodarstwie nawozy naturalne. Przechowywanie nawozów naturalnych w pobliżu wód powierzchniowych miało miejsce u 121 (8,84%) podmiotów spośród wszystkich skontrolowanych.

Największa liczba podmiotów, u których stwierdzono przechowywanie nawozów naturalnych została skontrolowana w woj. podkarpackim (105) oraz w woj. lubelskim (101), a najmniejsza w woj. lubuskim (16). W województwie świętokrzyskim wszystkie spośród skontrolowanych podmiotów przechowywały nawozy naturalne.

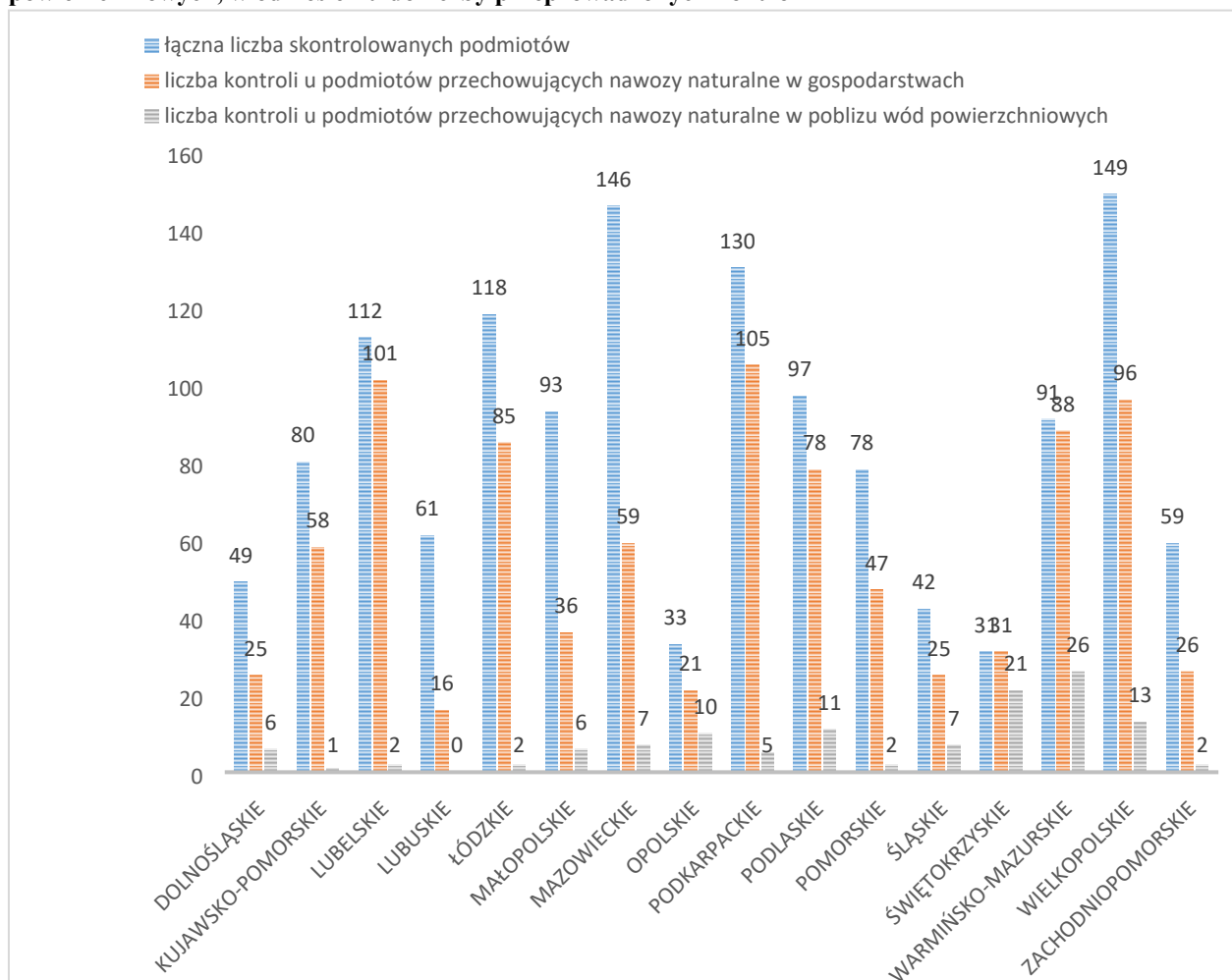
Najwięcej podmiotów nawozy naturalne w pobliżu wód przechowywało w woj. warmińsko-mazurskim (26), a najmniej w woj. kujawsko-pomorskim (1). Natomiast w woj. lubuskim żaden ze skontrolowanych podmiotów nie przechowywał nawozów w pobliżu wód.

Tabela 2. Zestawienie liczby skontrolowanych podmiotów w poszczególnych województwach, które przechowywały nawozy naturalne, w tym w pobliżu wód powierzchniowych

Lp.	Województwo	Liczba kontroli u podmiotów przechowujących nawozy naturalne		% kontroli u podmiotów przechowujących nawozy naturalne spośród wszystkich kontroli przeprowadzonych w ramach cyklu kontrolnego	
		Ogółem	W pobliżu wód powierzchniowych	Ogółem	W pobliżu wód powierzchniowych
1.	DOLNOŚLĄSKIE	25	6	51,02 %	12,24 %
2.	KUJAWSKO-POMORSKIE	58	1	72,50 %	1,25 %
3.	LUBELSKIE	101	2	90,18 %	1,79 %
4.	LUBUSKIE	16	0	26,23 %	0,00 %
5.	ŁÓDZKIE	85	2	72,03 %	1,69 %
6.	MAŁOPOLSKIE	36	6	38,71 %	6,45 %
7.	MAZOWIECKIE	59	7	40,41 %	4,79 %

Lp.	Województwo	Liczba kontroli u podmiotów przechowujących nawozy naturalne		% kontroli u podmiotów przechowujących nawozy naturalne spośród wszystkich kontroli przeprowadzonych w ramach cyklu kontrolnego	
		Ogółem	W pobliżu wód powierzchniowych	Ogółem	W pobliżu wód powierzchniowych
8.	OPOLSKIE	21	10	63,64 %	30,30 %
9.	PODKARPACKIE	105	5	80,77 %	3,85 %
10.	PODLASKIE	78	11	80,41 %	11,34 %
11.	POMORSKIE	47	2	60,26 %	2,56 %
12.	ŚLĄSKIE	25	7	59,52 %	16,67 %
13.	ŚWIĘTOKRZYSKIE	31	21	100,00 %	67,74 %
14.	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	88	26	96,70 %	28,57 %
15.	WIELKOPOLSKIE	96	13	64,43 %	8,72 %
16.	ZACHODNIOPOMORSKIE	26	2	44,07 %	3,39 %
SUMA		897	121	65,52 %	8,84 %

Wykres 2. Liczba skontrolowanych podmiotów, które przechowywały nawozy naturalne, w tym w pobliżu wód powierzchniowych, w odniesieniu do liczby przeprowadzonych kontroli

4.2.1 Liczba skontrolowanych podmiotów, które przechowywały nawozy naturalne i u których stwierdzono naruszenia

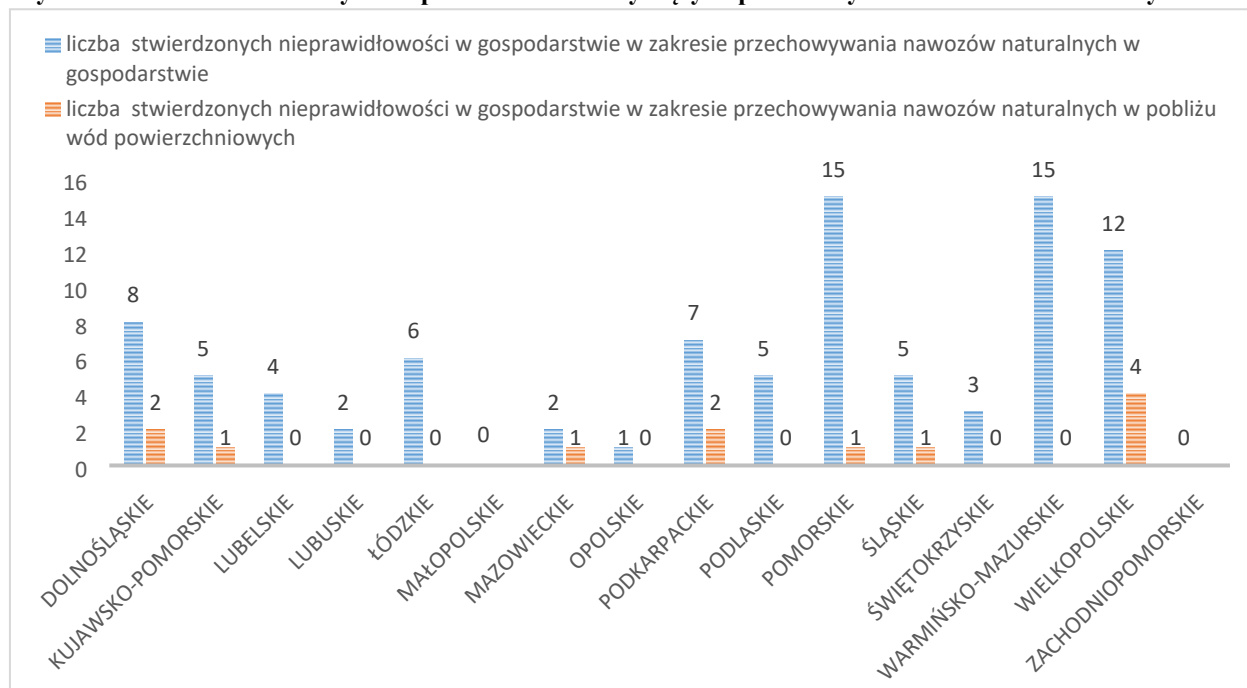
Ustalenia WIOŚ dokonane w ramach przeprowadzonego cyklu kontrolnego wykazały, że wśród 897 podmiotów przechowujących nawozy naturalne, u 90 (10,03%) podmiotów stwierdzono nieprawidłowości w zakresie ich przechowywania w gospodarstwie. Ponadto nieprawidłowości stwierdzono u 12 (9,92%) ze 121 podmiotów przechowujących nawozy naturalne w pobliżu wód powierzchniowych.

Najwięcej nieprawidłowości w zakresie przechowywania nawozów naturalnych w gospodarstwie stwierdzono w woj. pomorskim (15) i warmińsko-mazurskim (15), natomiast w woj. małopolskim i zachodniopomorskim tego typu nieprawidłowości nie stwierdzono. Największy udział procentowy stwierdzonych nieprawidłowości w odniesieniu do gospodarstw, w których przechowywano nawozy naturalne w gospodarstwie, był w woj. dolnośląskim (32%) i pomorskim (31,91%). Natomiast najwięcej nieprawidłowości w zakresie przechowywania nawozów naturalnych w pobliżu wód powierzchniowych stwierdzono w woj. wielkopolskim (4). W dziewięciu województwach (lubelskim, lubuskim, łódzkim, małopolskim, opolskim, podlaskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim) nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości w tym zakresie.

Tabela 3. Zestawienie liczby podmiotów, u których stwierdzono nieprawidłowości dotyczące przechowywania nawozów naturalnych

Lp.	Województwo	Liczba podmiotów, u których stwierdzono nieprawidłowości w zakresie przechowywania nawozów naturalnych		% stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie przechowywania nawozów naturalnych spośród gospodarstw przechowujących nawozy naturalne w gospodarstwie	% stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie przechowywania nawozów naturalnych spośród gospodarstw przechowujących nawozy naturalne w pobliżu wód powierzchniowych
		W gospodarstwie	W pobliżu wód powierzchniowych		
1.	DOLNOŚLĄSKIE	8	2	32,00 %	33,33 %
2.	KUJAWSKO-POMORSKIE	5	1	8,62 %	100,00 %
3.	LUBELSKIE	4	0	3,96 %	0,00 %
4.	LUBUSKIE	2	0	12,50 %	0,00 %
5.	ŁÓDZKIE	6	0	7,06 %	0,00 %
6.	MAŁOPOLSKIE	0	0	0,00 %	0,00 %
7.	MAZOWIECKIE	2	1	3,39 %	14,29 %
8.	OPOLSKIE	1	0	4,76 %	0,00 %
9.	PODKARPACKIE	7	2	6,67 %	40,00 %
10.	PODLASKIE	5	0	6,41 %	0,00 %
11.	POMORSKIE	15	1	31,91 %	50,00 %
12.	ŚLĄSKIE	5	1	20,00 %	14,29 %
13.	ŚWIĘTOKRZYSKIE	3	0	9,68 %	0,00 %
14.	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	15	0	17,05 %	0,00 %
15.	WIELKOPOLSKIE	12	4	12,50 %	30,77 %
16.	ZACHODNIOPOMORSKIE	0	0	0,00 %	0,00 %
SUMA		90	12	10,03 %	9,92 %

Wykres 3. Liczba stwierdzonych nieprawidłowości dotyczących przechowywania nawozów naturalnych

4.2.2 Nieprawidłowości dotyczące przechowywania nawozów naturalnych

Nieprawidłowości w przechowywaniu nawozów naturalnych w **pobliżu wód powierzchniowych** stwierdzono podczas 12 kontroli (spośród 121 podmiotów skontrolowanych i przechowujących nawozy naturalne w pobliżu wód powierzchniowych). Nieprawidłowości te, oprócz przechowywania nawozów naturalnych w odległości mniejszej niż 25 m od wód powierzchniowych, polegały również na:

- niedostosowaniu wielkości zbiornika na odcieki z płyty obornikowej,
- braku przestrzegania zakazu przechowywania pomiotu ptasiego bezpośrednio na gruncie,
- braku posiadania miejsca do przechowywania nawozów naturalnych,
- braku przestrzegania obowiązku przechowywania nawozów naturalnych w sposób zapobiegający przedostawaniu się odcieków do wód i gruntu,
- przechowywaniu obornika w wykopanym dole ziemnym,
- przedostawaniu się odcieków z płyty do cieku wodnego,
- przechowywaniu obornika w przyzmach bezpośrednio na gruncie rolnym na terenie piaszczystym i podmokłym,
- niezapewnieniu przykrycia zbiorników na płynne nawozy naturalne.

Natomiast spośród innych nieprawidłowości w przechowywaniu nawozów naturalnych, tj. **niedotyczących przechowywania w pobliżu wód powierzchniowych** wymienić należy:

- gromadzenie nawozów naturalnych na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią,
- przechowywanie nawozów naturalnych w sposób niezapobiegający przedostawaniu się odcieków do gruntu,
- niezapewnienie przechowywania nawozów naturalnych płynnych (gnojówki) w zbiorniku o pojemności umożliwiającej gromadzenie co najmniej 4-miesięcznej produkcji tego nawozu.

4.3 Liczba skontrolowanych podmiotów, które stosowały nawozy na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych

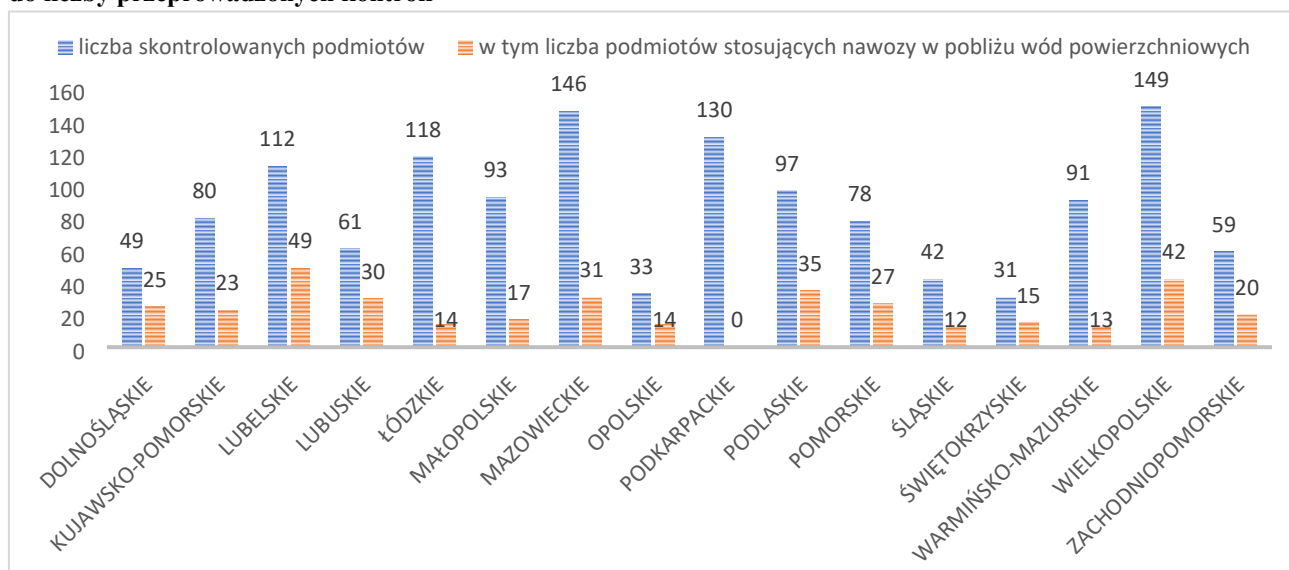
Z przedłożonych przez 16 WIOŚ danych wynika, że na 1369 skontrolowanych podmiotów 367 (26,81%) podmiotów stosowało nawozy na gruntach w pobliżu wód powierzchniowych.

Największa liczba podmiotów stosujących nawozy na gruntach w pobliżu wód powierzchniowych była w woj. lubelskim (49), natomiast w woj. podkarpackim żaden ze skontrolowanych podmiotów nie stosował nawozów w pobliżu wód powierzchniowych.

Tabela 4. Liczba podmiotów stosujących nawozy na gruntach w pobliżu wód powierzchniowych

Lp.	Województwo	Liczba podmiotów stosujących nawozy na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych	% kontroli u podmiotów stosujących nawozy na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych spośród wszystkich kontroli przeprowadzonych w ramach cyklu kontrolnego
1.	DOLNOŚLĄSKIE	25	51,02 %
2.	KUJAWSKO-POMORSKIE	23	28,75 %
3.	LUBELSKIE	49	43,75 %
4.	LUBUSKIE	30	49,18 %
5.	ŁÓDZKIE	14	11,86 %
6.	MAŁOPOLSKIE	17	18,28 %
7.	MAZOWIECKIE	31	21,23 %
8.	OPOLSKIE	14	42,42 %
9.	PODKARPACKIE	0	0,00 %
10.	PODLASKIE	35	36,08 %
11.	POMORSKIE	27	34,62 %
12.	ŚLĄSKIE	12	28,57 %
13.	ŚWIĘTOKRZYSKIE	15	48,39 %
14.	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	13	14,29 %
15.	WIELKOPOLSKIE	42	28,19 %
16.	ZACHODNIOPOMORSKIE	20	33,90 %
SUMA		367	26,81 %

Wykres 4. Liczba podmiotów stosujących nawozy na gruntach w pobliżu wód powierzchniowych w odniesieniu do liczby przeprowadzonych kontroli

4.3.1 Nieprawidłowości w zakresie stosowania nawozów

Ustalenia WIOŚ dokonane w ramach przeprowadzonego cyklu kontrolnego wykazały, że najczęściej podmiotów, u których stwierdzono nieprawidłowości dotyczące stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych wystąpiło w woj. warmińsko-mazurskim oraz wielkopolskim. W obu tych województwach było to 9 podmiotów, z czego w woj. warmińsko-mazurskim stanowiły one 69,23% wszystkich skontrolowanych podmiotów stosujących nawozy w pobliżu wód powierzchniowych, a w woj. wielkopolskim 21,43%.

Natomiast łącznie w całym kraju w 27 gospodarstwach stwierdzono nieprawidłowości dotyczące stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych.

W 7 województwach (kujawsko-pomorskim, lubelskim, małopolskim, mazowieckim, opolskim, podlaskim i pomorskim) w żadnym gospodarstwie nie stwierdzono nieprawidłowości dotyczących stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych.

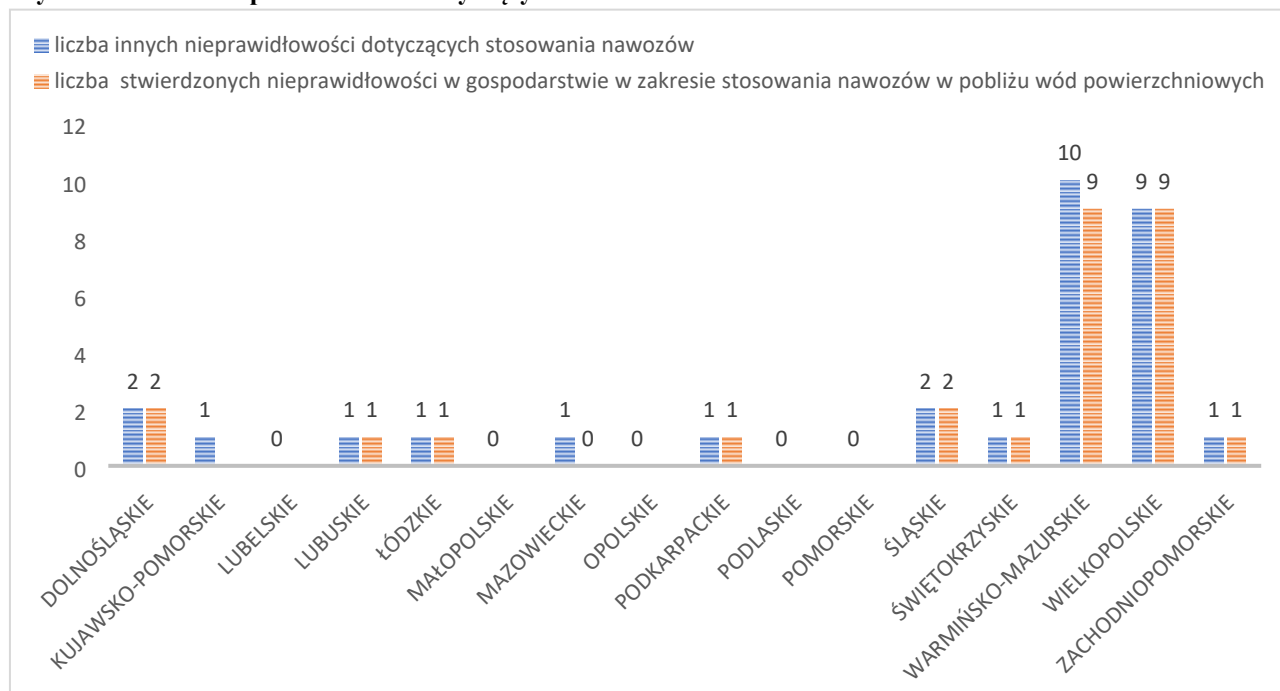
Ponadto w 11 województwach (dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, lubuskim, łódzkim, mazowieckim, podkarpackim, śląskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, wielkopolskie i zachodniopomorskim) stwierdzono inne nieprawidłowości dotyczące stosowania nawozów.

Tabela 5. Nieprawidłowości dotyczące stosowania nawozów

Lp.	Województwo	Liczba gospodarstw stosujących nawozy w pobliżu wód powierzchniowych	Liczba gospodarstw, w których stwierdzono nieprawidłowości w zakresie stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych	Liczba gospodarstw, w których stwierdzono inne nieprawidłowości w zakresie stosowania nawozów	% stwierdzonych nieprawidłowości w gospodarstwach w zakresie stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych względem gospodarstw stosujących nawozy w pobliżu wód powierzchniowych (dotyczy kontroli przeprowadzonych w ramach cyklu kontrolnego)
1.	DOLNOŚLĄSKIE	25	2	2	8,00 %
2.	KUJAWSKO-POMORSKIE	23	0	1	0,00 %
3.	LUBELSKIE	49	0	0	0,00 %
4.	LUBUSKIE	30	1	1	3,33 %
5.	ŁÓDZKIE	14	1	1	7,14 %

Lp.	Województwo	Liczba gospodarstw stosujących nawozy w pobliżu wód powierzchniowych	Liczba gospodarstw, w których stwierdzono nieprawidłowości w zakresie stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych	Liczba gospodarstw, w których stwierdzono inne nieprawidłowości w zakresie stosowania nawozów	% stwierdzonych nieprawidłowości w gospodarstwach w zakresie stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych względem gospodarstw stosujących nawozy w pobliżu wód powierzchniowych (dotyczy kontroli przeprowadzonych w ramach cyklu kontrolnego)
6.	MAŁOPOLSKIE	17	0	0	0,00 %
7.	MAZOWIECKIE	31	0	1	0,00 %
8.	OPOLSKIE	14	0	0	0,00 %
9.	PODKARPACKIE	0	1	1	0,00 %
10.	PODLASKIE	35	0	0	0,00 %
11.	POMORSKIE	27	0	0	0,00 %
12.	ŚLĄSKIE	12	2	2	16,67 %
13.	ŚWIĘTOKRZYSKIE	15	1	1	6,67 %
14.	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	13	9	10	69,23 %
15.	WIELKOPOLSKIE	42	9	9	21,43 %
16.	ZACHODNIOPOMORSKIE	20	1	1	5,00 %
SUMA		367	27	30	7,36 %

Wykres 5. Liczba nieprawidłowości dotyczących stosowania nawozów

4.3.2. Naruszenia dotyczące stosowania nawozów w pobliżu wód oraz inne

Najczęściej niezgodne z prawem stosowanie nawozów u kontrolowanych podmiotów dotyczyło stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych. Stwierdzono je podczas 27 kontroli spośród 367 skontrolowanych i stosujących nawozy w pobliżu wód powierzchniowych na 1369 wszystkich skontrolowanych. Pozostałe nieprawidłowości w tym zakresie polegały na:

- braku dokumentowania w prowadzonej ewidencji zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem stosowanych nawozów mineralnych, rodzaju uprawy, na której został zastosowany nawóz mineralny,
- nieprowadzeniu ewidencji zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem stosowanych nawozów naturalnych.

Natomiast inne nieprawidłowości związane ze stosowaniem nawozów stwierdzono podczas 30 kontroli i dotyczyły one:

- zastosowania mocznika przed doręczeniem kopii planu nawożenia azotem wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta oraz właściwemu organowi Inspekcji Ochrony Środowiska, wraz z kopią pozytywnej opinii okręgowej stacji o tym planie,
- zagospodarowania wytworzonego na terenie instalacji obornika niezgodnie z warunkami określonymi w pozwoleniu zintegrowanym,
- nieprzekazania zbywającemu nawozy naturalne informacji o ilości azotu znajdującego się w zbywanych nawozach,
- zastosowania zbyt wysokiej dawki nawozów naturalnych, zawierającej więcej niż 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha,
- stosowania mocznika w formie granulowanej,
- braku uwzględnienia w planie nawożenia azotem wszystkich zastosowanych nawozów naturalnych,
- braku planu nawożenia azotem opracowanego odrębnie dla każdej działki rolnej albo obliczenia maksymalnych dawek azotu,
- stosowania nawozów naturalnych niezgodnie z terminami określonymi w Programie działań,
- braku umów na zbycie nawozów naturalnych innym podmiotom,
- braku pozytywnej opinii Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej o planie nawożenia azotem lub braku planu nawożenia azotem,
- braku ewidencji zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem,
- braku mapy z zaznaczoną datą i miejscem założenia tymczasowej przyzmy na gruncie,
- braku lub niepełnego lub nierzetelnego prowadzenia dokumentacji Programu działań,
- nieustalenia rocznej dawki azotu z nawozów naturalnych wykorzystanych rolniczo,
- stosowania nawozu niedopuszczonego do obrotu.

4.4 Liczba kontroli z pobraniem do badań próbek wód powierzchniowych

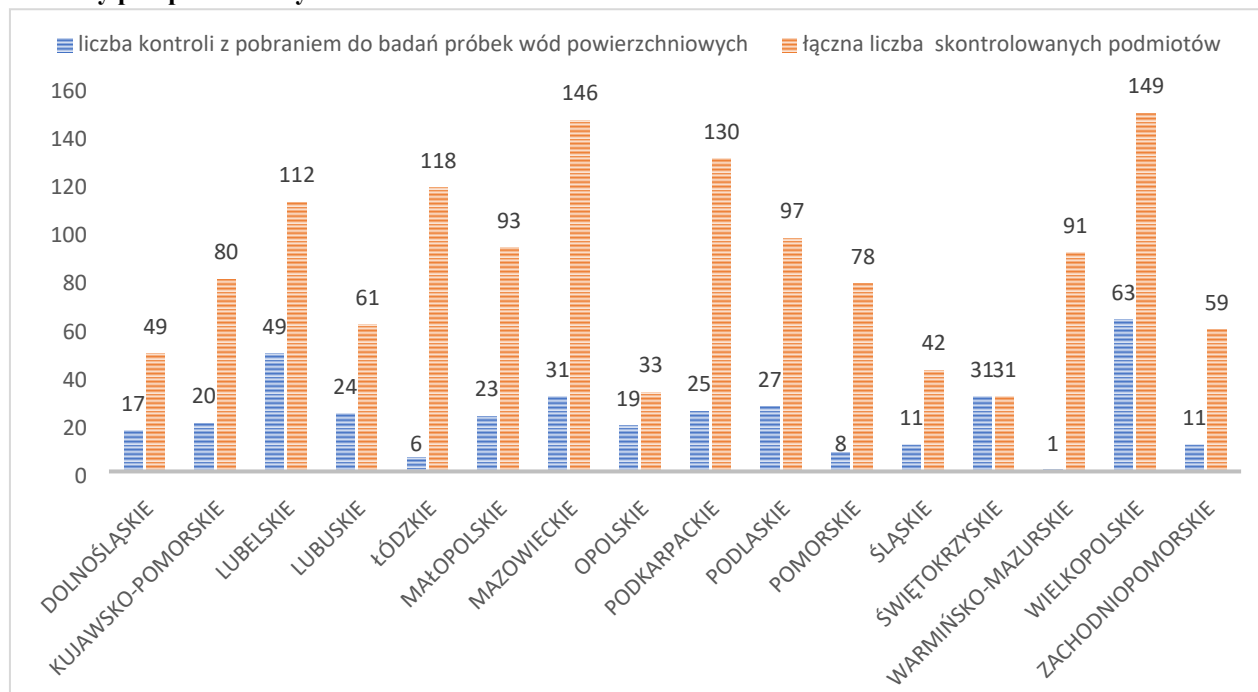
Łącznie we wszystkich województwach wykonano 1369 kontroli podczas których, w 366 przypadkach WIOŚ zlecił do CLB GIOŚ pobranie do badań próbek wód powierzchniowych (poniżej/powyżej miejsca przechowywania/stosowania nawozów), co stanowi 26,73% wszystkich kontroli. Z przekazanych przez WIOŚ informacji wynika, że najczęściej kontroli z pobraniem próbek wód powierzchniowych przeprowadzono w woj. wielkopolskim (63), natomiast w woj. świętokrzyskim podczas wszystkich przeprowadzonych kontroli (31) pobrano próbki wód powierzchniowych do badań.

Najmniej kontroli z pobieraniem próbek wód powierzchniowych do badań wykonano w woj. warmińsko-mazurskim (1), co stanowiło zaledwie 1,10% wszystkich kontroli przeprowadzonych w ramach cyklu kontrolnego w tym województwie.

Tabela 6. Liczba kontroli, podczas których pobierano próbki wody powierzchniowej do badań

Lp.	Województwo	Liczba skontrolowanych podmiotów w ramach cyklu	Liczba kontroli z pobraniem prób wykonanych w ramach cyklu kontrolnego	% wszystkich kontroli wykonanych w ramach cyklu kontrolnego
1.	DOLNOŚLĄSKIE	49	17	34,69 %
2.	KUJAWSKO-POMORSKIE	80	20	25,00 %
3.	LUBELSKIE	112	49	43,75 %
4.	LUBUSKIE	61	24	39,34 %
5.	ŁÓDZKIE	118	6	5,08 %
6.	MAŁOPOLSKIE	93	23	24,73 %
7.	MAZOWIECKIE	146	31	21,23 %
8.	OPOLSKIE	33	19	57,58 %
9.	PODKARPACKIE	130	25	19,23 %
10.	PODLASKIE	97	27	27,84 %
11.	POMORSKIE	78	8	10,26 %
12.	ŚLĄSKIE	42	11	26,19 %
13.	ŚWIĘTOKRZYSKIE	31	31	100,00 %
14.	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	91	1	1,10 %
15.	WIELKOPOLSKIE	149	63	42,28 %
16.	ZACHODNIOPOMORSKIE	59	11	18,64 %
SUMA		1369	366	26,73 %

Wykres 6. Liczba kontroli, podczas których pobierano próbki wody powierzchniowej do badań w odniesieniu do liczby przeprowadzonych kontroli

4.4.1 Wpływ stosowania nawozów lub przechowywania nawozów naturalnych na wody powierzchniowe

W pobieranych do badań próbkach wody wykonywano pomiary i analizy w zakresie wskaźników m.in. pH, temperatury, przewodnictwa elektrycznego właściwego, tlenu rozpuszczonego, BZT₅, azotu amonowego, azotu azotanowego, azotu azotynowego, azotu

Kjeldahla, azotu ogólnego, fosforu ogólnego, fosforanów, a w niektórych przypadkach również innych wskaźników, np. $CHZT_{cr}$, OWO.

W przypadku 6 z 366 kontroli wykonanych podczas cyklu stwierdzono oddziaływanie przechowywania nawozów naturalnych na wody powierzchniowe, co stanowi 1,64% wszystkich kontroli, podczas których wykonywano badania oraz 0,44% wszystkich przeprowadzonych kontroli. Kontrole, podczas których stwierdzono wpływ na wody powierzchniowe zostały przeprowadzone w woj. wielkopolskim, śląskim i świętokrzyskim. W woj. wielkopolskim były to 3 kontrole, w woj. śląskim – 2 kontrole, a w woj. świętokrzyskim – 1 kontrola.

Województwo wielkopolskie

1. W kontrolowanym gospodarstwie, nawozy naturalne były przechowywane w pobliżu wód powierzchniowych i podczas kontroli WIOŚ stwierdził przechowywanie nawozów naturalnych niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4 ustawy Prawo wodne. Podczas tej kontroli ustalono, że kontrolowany zakład nie stosuje nawozów na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych. W trakcie kontroli pobrano do badań próbki wód powierzchniowych ciekłu (dopływ spod Prosnej), przepływającego w odległości ok. 120 m od kontrolowanego gospodarstwa, powyżej i poniżej tego gospodarstwa, których wyniki, przedstawione poniżej, wykazały wzrost stężeń niektórych badanych wskaźników zanieczyszczeń.

Tabela 7.

	Data pobrania próbki	Azot amonowy (mg N-NH ₄ /l)	Azot azotynowy (mg NO ₂ /l)	Azot Kjeldahla (mg/l)	Azot azotanowy (mg N-NO ₃ /l)	Azot ogólny (mg N/l)
Powyżej kontrolowanego gospodarstwa (Dopływ spod Prosnej)	13.03 2023 r.	0,0384	0,0292	2,34	28,1	30,5
Poniżej kontrolowanego gospodarstwa (Dopływ spod Prosnej)	13.03 2023 r.	0,0479	0,0531	2,25	39,0	41,3

Dla porównania, poglądowo jedynie można wskazać, że dla typu wód powierzchniowych jaki reprezentuje dopływ spod Prosnej wartości graniczne wskaźników jakości wód powierzchniowych, określone w tabeli 10 załącznika nr 7 do rozporządzenia klasyfikacyjnego, wynoszą:

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość graniczna dla klasy jakości wód powierzchniowych				
		I	II	III	IV	V
Azot amonowy	mg N-NH ₄ /l	≤0,14	≤0,40	Nie ustala się		
Azot azotanowy	mg N-NO ₃ /l	≤1,10	≤2,00			
Azot ogólny	mg N/l	≤2,00	≤3,30			

Natomiast na podstawie pojedynczej próbki zbadanej podczas kontroli nie można dokonać oceny stanu ekologicznego jakości wód ciekłu dopływ spod Prosnej, w rozumieniu rozporządzenia klasyfikacyjnego, ponieważ oceny takiej można dokonać jedynie na podstawie wyników pomiarów przeprowadzonych w okresie całego roku.

2. W kontrolowanym gospodarstwie, nawozy naturalne były przechowywane ale nie w pobliżu wód powierzchniowych i podczas kontroli WIOŚ nie stwierdził naruszeń w tym zakresie. Podczas tej kontroli ustalono, że kontrolowany nie stosuje nawozów na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych. W trakcie kontroli pobrano do badań próbki wód powierzchniowych ciekłu bez nazwy

(dopływ do jeziora Bracholińskiego Małego), przepływającego w odległości ok. 1500 m od zabudowań hodowlanych gospodarstwa, powyżej i poniżej gospodarstwa rolnego. Wyniki wykonanych pomiarów, przedstawione poniżej, wykazały wzrost stężeń niektórych badanych wskaźników zanieczyszczeń w próbce wody pobranej w punkcie poniżej gospodarstwa.

Tabela 8.

	Data pobrania próbki	Azot amonowy (mg N-NH ₄ /l)	Azot azotynowy (mg NO ₂ /l)	Azot Kjeldahla (mg/l)	Azot azotanowy (mg N-NO ₃ /l)	Azot ogólny (mg N/l)
Powyżej gospodarstwa rolnego	21.11 2023 r.	0,98	0,77	4,6	3,8	9,2
Poniżej gospodarstwa rolnego	21.11 2023 r.	0,39	0,29	3,0	6,0	9,3

Dla porównania, poglądowo jedynie można wskazać, że dla typu wód powierzchniowych jaki reprezentuje dopływ do jeziora Bracholińskiego Małego wartości graniczne wskaźników jakości wód powierzchniowych, określone w tabeli 19 załącznika nr 7 do rozporządzenia klasyfikacyjnego, wynoszą:

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość graniczna dla klasy jakości wód powierzchniowych				
		I	II	III	IV	V
Azot amonowy	mg N-NH ₄ /l	≤0,12	≤0,30	Nie ustala się		
Azot azotanowy	mg N-NO ₃ /l	≤0,80	≤1,30			
Azot ogólny	mg N/l	≤1,50	≤2,50			

Natomiast na podstawie pojedynczej próbki zbadanej podczas kontroli nie można dokonać oceny stanu ekologicznego jakości wód cieku dopływ do jeziora Bracholińskiego Małego, w rozumieniu rozporządzenia klasyfikacyjnego, ponieważ oceny takiej można dokonać jedynie na podstawie wyników pomiarów przeprowadzonych w okresie całego roku.

3. W kontrolowanym gospodarstwie nawozy naturalne były przechowywane zarówno w gospodarstwie jak i w pobliżu wód powierzchniowych i podczas kontroli WIOŚ stwierdził naruszenia polegające na braku urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w gospodarstwie. Podczas tej kontroli ustalono, że kontrolowany również stosuje nawozy na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych, ale nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie. W trakcie kontroli pobrano do badań dwie próbki wód powierzchniowych – z dopływu spod Dobieżyna na wysokości działki użytkowanej rolniczo przez kontrolowanego oraz drugą próbkę z Jeziora Strykowskiego, do którego uchodzi dopływ spod Dobieżyna. Wyniki wykonanych pomiarów wykazały, że stężenie badanych wskaźników zanieczyszczeń było wyższe w cieku dopływ spod Dobieżyna.

Tabela 9.

	Data pobrania próbki	Azot amonowy (mg N-NH ₄ /l)	Azot azotynowy (mg NO ₂ /l)	Azot Kjeldahla (mg/l)	Azot azotanowy (mg N-NO ₃ /l)	Azot ogólny (mg N/l)
Dopływ spod Dobieżyna	17.04 2023 r.	4,51	0,220	6,7	24,5	31,4
Jezioro Strykowskie, w miejscu w którym ciek Dopływ spod Dobieżyna uchodzi do jeziora	17.04 2023 r.	0,0366	0,0064	2,04	<0,10	2,05

Dla porównania, poglądowo jedynie można wskazać, że dla typu wód powierzchniowych jaki reprezentuje dopływ spod Dobieżyna wartości graniczne wskaźników jakości wód powierzchniowych, określone w tabeli 10 załącznika nr 7 do rozporządzenia klasyfikacyjnego, wynoszą:

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość graniczna dla klasy jakości wód powierzchniowych				
		I	II	III	IV	V
Azot amonowy	mg N-NH ₄ /l	≤0,14	≤0,40	Nie ustala się		
Azot azotanowy	mg N-NO ₃ /l	≤1,10	≤2,00			
Azot ogólny	mg N/l	≤2,00	≤3,30			

Natomiast dla typu wód powierzchniowych jaki reprezentuje Jezioro Strykowskie wartości graniczne wskaźników jakości wód powierzchniowych, określone w tabeli 4 załącznika nr 8 do rozporządzenia klasyfikacyjnego, wynoszą:

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość graniczna dla klasy jakości wód powierzchniowych				
		I	II	III	IV	V
Azot ogólny	mg N/l	Nie ustala się	≤1,30	Nie ustala się		

Natomiast na podstawie pojedynczej próbki zbadanej podczas kontroli nie można dokonać oceny stanu ekologicznego jakości wód ciekłu dopływ spod Dobieżyna oraz Jeziora Strykowskiego, w rozumieniu rozporządzenia klasyfikacyjnego, ponieważ oceny takiej można dokonać jedynie na podstawie wyników pomiarów przeprowadzonych w okresie całego roku.

Województwo śląskie

1. W kontrolowanym gospodarstwie, nawozy naturalne były przechowywane na jego terenie, ale nie w pobliżu wód powierzchniowych i podczas kontroli WIOŚ nie stwierdził naruszeń w tym zakresie. Podczas tej kontroli ustalono, że kontrolowany stosuje nawozy na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych i w tym zakresie również nie stwierdzono nieprawidłowości. W trakcie kontroli pobrano do badań próbki wody z rowu melioracyjnego (stałe prowadzącego wodę, biegnącego w bezpośrednim sąsiedztwie kontrolowanego gospodarstwa), powyżej i poniżej kontrolowanego gospodarstwa. Wyniki badań, przedstawione poniżej, wykazały wzrost stężeń badanych wskaźników zanieczyszczeń w próbce wody pobranej poniżej wylotu.

Tabela 10.

	Data pobrania próbki	Azot amonowy (mg N-NH ₄ /l)	Azot azotanowy (mg NO ₂ /l)	Azot Kjeldahla (mg/l)	Azot azotanowy (mg N-NO ₃ /l)	Azot ogólny (mg N/l)
Woda w rowie melioracyjnym - powyżej wylotu	01.09. 2023 r.	0,104	0,029	0,51	-	3,6
Woda w rowie melioracyjnym - poniżej wylotu	01.09. 2023 r.	1,11	0,076	5,5	-	8,6

Dla porównania, poglądowo jedynie można wskazać, że dla typu wód powierzchniowych jaki reprezentuje omawiany rów wartości graniczne wskaźników jakości wód powierzchniowych, określone w tabeli 5 załącznika nr 7 do rozporządzenia klasyfikacyjnego, wynoszą:

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość graniczna dla klasy jakości wód powierzchniowych				
		I	II	III	IV	V
Azot amonowy	mg N-NH ₄ /l	≤0,10	≤0,20	Nie ustala się		
Azot azotanowy	mg N-NO ₃ /l	≤0,80	≤1,30			
Azot ogólny	mg N/l	≤0,90	≤1,50			

Natomiast na podstawie pojedynczej próbki zbadanej podczas kontroli nie można dokonać oceny stanu ekologicznego jakości wód omawianego rowu, w rozumieniu rozporządzenia klasyfikacyjnego, ponieważ oceny takiej można dokonać jedynie na podstawie wyników pomiarów przeprowadzonych w okresie całego roku.

2. W kontrolowanym gospodarstwie wytwarzane nawozy naturalne stałe przechowywane były w pobliżu wód powierzchniowych (na utwardzonym placu manewrowym, który i posiada liczne studzienki i rynny odwadniające) i podczas kontroli WIOŚ stwierdził przedostawanie się odcieków z płyty do cieków wodnych. Podczas tej kontroli ustalono, że kontrolowany nie stosuje nawozów na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych. W trakcie kontroli pobrano do badań próbki wód powierzchniowych (Foszczyńska Mała – Soła od Wody Ujsolskiej do Zbiornika Tresna), powyżej i poniżej kontrolowanego gospodarstwa. Wyniki, przedstawione poniżej, wykazały podwyższenie stężenia azotu amonowego.

Tabela 11.

	Data pobrania próbki	Azot amonowy (mg N-NH ₄ /l)	Azot azotynowy (mg NO ₂ /l)	Azot Kjeldahla (mg/l)	Azot azotanowy (mg N-NO ₃ /l)	Azot ogólny (mg N/l)
Próbka wody powierzchniowej powyżej kontrolowanego gospodarstwa	28.06. 2023 r.	0,043	0,043	2,9	-	4,9
Próbka wody powierzchniowej poniżej kontrolowanego gospodarstwa	28.06. 2023 r.	0,053	0,023	2,2	-	3,8

Dla porównania, poglądowo jedynie można wskazać, że dla typu wód powierzchniowych jaki reprezentuje ciek Foszczyńska Mała wartości graniczne wskaźników jakości wód powierzchniowych, określone w tabeli 5 załącznika nr 7 do rozporządzenia klasyfikacyjnego, wynoszą:

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość graniczna dla klasy jakości wód powierzchniowych				
		I	II	III	IV	V
Azot amonowy	mg N-NH ₄ /l	≤0,10	≤0,20	Nie ustala się		
Azot azotanowy	mg N-NO ₃ /l	≤0,80	≤1,30			
Azot ogólny	mg N/l	≤0,90	≤1,50			

Natomiast na podstawie pojedynczej próbki zbadanej podczas kontroli nie można dokonać oceny stanu ekologicznego jakości cieków Foszczyńska Mała, w rozumieniu rozporządzenia klasyfikacyjnego, ponieważ oceny takiej można dokonać jedynie na podstawie wyników pomiarów przeprowadzonych w okresie całego roku.

Województwo świętokrzyskie

W kontrolowanym gospodarstwie nawozy naturalne były przechowywane w pobliżu wód powierzchniowych. Podczas kontroli WIOŚ nie stwierdził naruszeń w tym zakresie. Ustalono, że kontrolowany nie stosuje nawozów na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych. WIOŚ w ramach kontroli pobrał do badań próbki wody powierzchniowej (rzeka Węchadłówka) powyżej i poniżej miejsca przechowywania nawozów naturalnych w pobliżu wód powierzchniowych, których wyniki wykazały wzrost stężeń niektórych badanych wskaźników zanieczyszczeń, w próbce poniżej miejsca przechowywania nawozów.

Tabela 12.

	Data pobrania próbki	Azot amonowy (mg N-NH ₄ /l)	Azot azotynowy (mg NO ₂ /l)	Azot Kjeldahla (mg/l)	Azot azotanowy (mg N-NO ₃ /l)	Azot ogólny (mg N/l)
Próbka wody powierzchniowej powyżej miejsca przechowywania nawozów	15.03. 2023 r.	0,042	0,007	0,63	3,6	4,25
Próbka wody powierzchniowej poniżej miejsca przechowywania	15.03. 2023 r.	0,081	0,014	0,43	4,1	4,54

nawozów						
---------	--	--	--	--	--	--

Dla porównania, poglądowo jedynie można wskazać, że dla typu wód powierzchniowych jaki reprezentuje rzeka Węchadłówka wartości graniczne wskaźników jakości wód powierzchniowych, określone w tabeli 4 załącznika nr 7 do rozporządzenia klasyfikacyjnego, wynoszą:

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość graniczna dla klasy jakości wód powierzchniowych				
		I	II	III	IV	V
Azot amonowy	mg N-NH ₄ /l	≤0,13	≤0,30	Nie ustala się		
Azot azotanowy	mg N-NO ₃ /l	≤1,30	≤2,00			
Azot ogólny	mg N/l	≤1,80	≤3,00			

Natomiast na podstawie pojedynczej próbki zbadanej podczas kontroli nie można dokonać oceny stanu ekologicznego jakości rzeki Węchadłówka, w rozumieniu rozporządzenia klasyfikacyjnego, ponieważ oceny takiej można dokonać jedynie na podstawie wyników pomiarów przeprowadzonych w okresie całego roku.

Wpływ stosowania nawozów naturalnych na wody powierzchniowe

Dwie kontrole (w woj. dolnośląskim i wielkopolskim) wykazały sprzyjający eutrofizacji wpływ stosowania nawozów naturalnych na wody powierzchniowe. Stanowiło to 0,55% wszystkich kontroli, podczas których wykonano badania oraz 0,15% wszystkich przeprowadzonych kontroli.

Województwo dolnośląskie

W kontrolowanym gospodarstwie nawozy naturalne były przechowywane w pobliżu wód powierzchniowych i podczas kontroli w tym zakresie stwierdzono nieprawidłowości, tj. brak przestrzegania zakazu przechowywania pomiotu ptasiego bezpośrednio na gruncie, brak posiadania miejsca do przechowywania nawozów naturalnych, brak przestrzegania obowiązku przechowywania nawozów naturalnych w sposób zapobiegający przedostawaniu się odcieków do wód i gruntu. Podczas tej kontroli ustalono, że podmiot prowadzący gospodarstwo rolne również stosuje nawozy na gruntach położonych w pobliżu wód powierzchniowych, natomiast nie stwierdzono nieprawidłowości w ich stosowaniu. W trakcie kontroli pobrano do badań próbki wód powierzchniowych (Dopływ spod Pawłowic) powyżej oraz poniżej miejsca stosowania nawozów, których wyniki, przedstawione poniżej, wykazały wzrost stężenia niektórych badanych wskaźników zanieczyszczeń.

Tabela 13.

	Data pobrania próbki	Azot amonowy (mg N-NH ₄ /l)	Azot azotanowy (mg NO ₃ /l)	Azot Kjeldahla (mg/l)	Azot azotanowy (mg N-NO ₃ /l)	Azot ogólny (mg N/l)
Powyżej miejsca stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych (Dopływ spod Pawłowic-Pawłowice)	21.04 2023 r.	0,086	0,0358	1,09	4,05	5,18
Poniżej miejsca stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych (Dopływ spod Pawłowic-Wrocław)	21.04 2023 r.	<0,050	0,0106	0,82	9,5	10,3

Dla porównania, poglądowo jedynie można wskazać, że dla typu wód powierzchniowych jaki reprezentuje ciek Dopływ spod Pawłowic wartości graniczne wskaźników jakości wód powierzchniowych, określone w tabeli 11 załącznika nr 7 do rozporządzenia klasyfikacyjnego, wynoszą:

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość graniczna dla klasy jakości wód powierzchniowych				
		I	II	III	IV	V
Azot amonowy	mg N-NH ₄ /l	≤0,14	≤0,40	Nie ustala się		
Azot azotanowy	mg N-NO ₃ /l	≤1,10	≤2,00			
Azot ogólny	mg N/l	≤2,00	≤3,30			

Natomiast na podstawie pojedynczej próbki zbadanej podczas kontroli nie można dokonać oceny stanu ekologicznego jakości cieku Dopływ spod Pawłowic, w rozumieniu rozporządzenia klasyfikacyjnego, ponieważ oceny takiej można dokonać jedynie na podstawie wyników pomiarów przeprowadzonych w okresie całego roku.

Województwo wielkopolskie

Gospodarstwo to zostało omówione powyżej w pkt 3 (tabela 9).

Podczas kontroli WIOŚ stwierdził, że działalność rolnicza prowadzona w tym gospodarstwie, w ramach której w pobliżu wód powierzchniowych są przechowywane nawozy naturalne oraz stosowane nawozy, oddziałuje na te wody.

5. WNIOSKI

Podczas kontroli WIOŚ zrealizowanych w 2023 r. w ramach cyklu kontrolnego najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły przechowywania nawozów naturalnych.

Natomiast w zakresie stosowania nawozów, najczęściej pojawiały się naruszenia związane z dokumentowaniem realizacji Programu działań, tj. brak ewidencji zabiegów agrotechnicznych, a także brak planu nawożenia azotem czy też przypadki braku umów na zbycie nawozów.

Powyższe wskazuje, że pomimo, iż przepisy dotyczące ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych obowiązują od dnia 24 sierpnia 2017 r., to nadal gospodarstwa rolne nie dostosowały się do ich wymagań.

Może to wynikać z braku wiedzy rolników na temat obowiązków i wymagań wynikających z przepisów ustawy Prawo wodne oraz Programu działań. To zaś wskazuje, że konieczne jest zintensyfikowanie szkoleń i działań edukacyjnych przez właściwe jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przede wszystkim w postaci bezpłatnych szkoleń w formie stacjonarnej (np. w siedzibach urzędów gmin) oraz zwiększenia dostępności bezpłatnych usług doradców rolniczych w tym zakresie. Inspektorzy Inspekcji Ochrony Środowiska, na podstawie dotychczasowych doświadczeń kontrolnych w tym obszarze zwracają uwagę, iż realizacja dyrektywy azotanowej, nie jest możliwa bez podnoszenia świadomości rolników na temat ich obowiązków dotyczących poprawnego gospodarowania nawozami.

Według ustaleń WIOŚ dokonanych w trakcie kontroli zrealizowanych w ramach cyklu kontrolnego, w 8 przypadkach na 366 kontroli podczas których pobrano próbki wód do badań, stwierdzono oddziaływanie stosowania nawozów lub przechowywania nawozów naturalnych na wody powierzchniowe znajdujące się w pobliżu kontrolowanych gospodarstw.

6. SPOSÓB WYKORZYSTANIA MATERIAŁU

Sporządzony raport zostanie przekazany do:

Departamentu Instrumentów Środowiskowych w Ministerstwie Klimatu i Środowiska,

nadzorującego pracę Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska oraz do:

- Ministerstwa Infrastruktury
- Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi
- Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska

w celu wykorzystania służbowego zgodnie z posiadanymi kompetencjami.

7. MATERIAŁY WYKORZYSTANE DO RAPORTU

1. Sprawozdania wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska z wykonania ogólnokrajowego cyklu kontrolnego pn. *Kontrole podmiotów prowadzących produkcję rolną, a w szczególności podmiotów, które w bezpośrednim sąsiedztwie wód powierzchniowych przechowują lub stosują nawozy naturalne, pod kątem oceny, w tym na podstawie wyników pomiarów jakości wód powierzchniowych zleczanych w trakcie kontroli do CLB GIOŚ, czy prowadzona działalność rolnicza powoduje zanieczyszczenie wód azotanami.*
2. Wytyczne do planowania działalności organów Inspekcji Ochrony Środowiska w roku 2023
3. Ogólne kierunki działania Inspekcji Ochrony Środowiska w latach 2021-2025 (z perspektywą do 2030 r.).